

RÖLUNDAS JORDSKOLA

RÖLUNDA®
• GÅRD •

Många ser jord bara som ett rent fyllnadsmaterial som läggs runt växternas rötter för att den inte ska ramla omkull. Men jorden har så mycket mer uppgifter än så. Det är även växtens; Skafteri Apotek och Törstsläkare.

Vad är då bra jord?

Det är naturligtvis beroende på vad man ska använda den till men man kan grovt dela in jordar i anläggningsjordar och planteringsjordar. Båda är tillverkade jordar som skiljer sig en hel del från vanlig "matjord" som finns på åkrarna. Man blandar torv, kompost, sand, bark, lera, gödsel m.m. för att få fram en jord som uppfyller de krav som ställs.

Med anläggningsjord menas en färdig jord som läggs i tjocka lager ovanpå befintlig mark. Däri sås gräs eller planteras buskar träd och perenner. Det är viktigt att en anläggningsjord innehåller ordentligt med mineral och inte bara mull för annars sjunker den ihop efter ett tag. Många anläggningsjordar innehåller alldeles för mycket sand och mjåla men det är viktigt att den även innehåller bra lera. Vidare får de inte innehålla rotogräs. Inslag av väl brunnen naturgödsel gör att jorden får ett bra mikroliv.

Planteringsjordar används mest för plantering och jordförbättring utomhus. Men även för plantering i växthus och blomlådor. Det är framförallt dessa som behandlas i detta häfte. Även såjordar och blomjordar kan betraktas som en typ av planteringsjord.

För att en planteringsjord skall fungera bra ska den ha;

- Rätt struktur
- Rätt pH
- Rätt näring
- Rätt mikroliv
- Rätt fukt- och näringshållande egenskaper
- Vara ogräsfri

Struktur

Med detta menas hur jorden är sammansatt. Olika storlekar på partiklar i jorden ger den olika egenskaper. En bra jord består av 50% fast material och 50% hålrum.

Dessa hålrum bildas dels av hur partiklarna är staplade på varandra och dels på rötter och maskar som tränger genom jorden. De stora hålrummen är fyllda med luft medan de mindre innehåller vatten. Om jorden innehåller för mycket luft torkar den ut för snabbt och innehåller den för lite så får rötterna svårt att växa till och det finns risk att det blir syrebrist i jorden. Många planterings jordar innehåller stor mängd organiskt material eftersom det har ypperliga egenskaper att hålla rätta proportioner av luft och vatten. Andra strukturmaterial är sand, bark, grovt grus, biokol. Om en jord har dålig struktur är det väldigt svårt att vattna och gödsla eftersom ett underutvecklat rotsystem har svårt att ta upp tillräckligt med vatten och näring.

Tips; En jord skall hellre vara för grov än för fin. Plocka inte bort tussar pinnar och stenar ur jorden.

pH

pH anger om en jord är sur, neutral eller basisk. Ju lägre värde desto surare jord. De flesta växter trivs i ett pH mellan 5,5-7 men det finns de som vill ha ett lägre t.ex. rhododendron, blåbär, azalea m.fl (4,5-5,5) eller de som vill ha högre t.ex. köksväxter (6,5-7,5) pH påverkas dels genom vilka material som jorden tillverkas av, dels av tillförd kalk. Vid pH under ca 4,5 och över 8 fastläggs många näringsämnen så att de är svåra för växten att komma åt.

PS: Kalka inte av gammal vana utan kontrollera innan. För mycket kalk är lika illa som för lite. Kom ihåg att vissa gödelsorter som har korallkalk i sig har en kalkverkan.

Näring

Växter behöver mer eller mindre mängd näring. Generellt kan man säga att ju spädare eller mer långsamtväxande växt, frö eller stickling desto försiktigare med näring ska man gödsla. Koncentrationen av näring anges som ledningstal (ECC) och bör ligga runt 1 för de känsliga växterna och 3-4 för de mer näringsälskande. För mycket näring gör att rötterna inte kan ta upp varken vatten eller näring och växten svälter. Växterna behöver mer näring under vår och sommar än under andra delar av året.

Tips: Använd naturgödsel i görligaste mån. Dels är näringen "mjukare" så att den inte bränner rötterna dels innehåller den en mängd mikronäringsämnen som saknas i många konstgödelsorter.

Mikroliv

I jorden finns det en mängd nyttiga mikroorganismer och större innevånare som är svårt att klara sig utan. Maskar och större insekter tuggar i sig gammalt dött organiskt material som de ofta hittar ovan jord men som de drar ner i marken för att i lugn och ro bearbeta där. De är även duktiga på att göra gångar i jorden vilket skapar en luftigare jord. Maskarna bajsar även ut näring i jorden så att ge maskarna mat ger automatiskt en näringstillförsel till jorden.

Svampar och bakterier bryter dels ned organiskt material så att näringen blir tillgänglig för växterna igen, dels "klistrar" de ihop de små lerpartiklarna till större klumpar (aggregat), vilket gör lerjorden betydligt mer lättarbetad och växtvänlig. En annan mycket viktig uppgift för mikroorganismerna är att upprätthålla "lag och ordning" i underjorden. Tyvärr är ju inte alla svampar och bakterier vänligt sinnade mot växterna utan utgör ett hot. Genom att de nyttiga äter upp eller tränger ut de skadliga så håller växterna sig friska. I en jord som är fattig på bra mikroorganismer kan däremot en skadesvamp eller bakterier ställa till med mycket skada. En välskött trädgårdsjord kan innehålla flera miljarder av nyttiga svampar och bakterier per liter så även om det ibland känns som du aldrig får någon hjälp i trädgården så har du gott om hjälpsamma vänner i underjorden. **Tips:** Gödsla med naturgödsel och städa inte bort all "mat" för maskar och mikroorganismer.

Fukt och näring

När man vattnar eller gödslar en växt kan den omöjligt ta upp allt på en gång. Det är därför viktigt att jorden fungerar som ett skafferi där växten kan hämta mat och vatten då den behöver det.

Vatten lagras i de stora och hålrummen vi tidigare talade om under strukturavsnittet. Ju mindre hålrum desto hårdare håller jorden kvar vattnet. Vissa växter är duktiga på att tömma även de minsta hålrum och klarar sig länge innan de vissnar medan andra slokar snabbt. Näringen ligger dels löst i vattnet men en hel del binds upp av jordpartiklarna. Om pH är för högt eller för lågt fastläggs näringen mycket hårt men däremellan fungerar jordpartiklar som magneter som håller näringen kvar tills växten behöver den. Ler- och mullpartiklar är mycket bra på att hålla näringen på detta sätt.

Tips: Återigen – använd naturgödslade produkter som ger jorden en bra struktur och mat till mikrolivet.

Svampar och insekter

Ibland kan det förekomma svampar och insekter i planteringsjord. Dessa kan ibland skada växten om man har otur. Svamparna gör normalt ingen skada på växterna utomhus men i blomjordar och såjordar som står i en mer "svamp-vänlig" miljö kan de se lite tråkiga ut. Ofta försvinner problemet av sig självt men man kan antingen täcka jordytan med grov sand eller grus. De vanligaste insekterna är "blomflugor" som är antingen vattenflugor eller sorgmyggor. Flugorna själva gör ingen skada och fångas lättast med en gul klisterkiva eller en gul vattenfylld skål med en droppe oparfymerat diskmedel. Däremot kan larverna till sorgmyggan gnaga på tunna rötter vilket leder till svampinfektion och plant skador. Andra jordlevande "kryp" såsom hoppstjärter och lövmaskar bekämpas lättas genom att sänka ner hela krukan under ljumat vatten i 10 minuter. Djuren rör sig då upp till ytan och kan lätt skummas av.

Tips: Är du orolig för att få problem med insekter i blomjord så lägg påsen i frysen. Detta är bättre än att värma den i ugnen eftersom detta kan ge problem med mikrolivet och svampar.

Det här var mycket grundkunskap men vilken ska jag då välja? På nästa sida finner du en snabbtabell om vilka krav olika växtgrupper ställer och vilken typ av jord du ska välja.

Jordförbättring

Många gånger har man en befintlig jord som man vill bättra på så att det växer bättre. Det är då viktigt att skilja på lerjordar och sandjordar. Lerjordar har ett rykte om sig att vara svåra att ha att göra med. Sanningen är att en välskött lerjord är en ypperlig trädgårdsjord som förenar goda fukt- och näringshållande egenskaper. Det som kan ställa till problem är om den har dålig struktur. Detta kan dels bero på att den är dåligt dränerad, dels att den inte har blivit väl skött. Lerjordar ska tillföras naturgödsel och organiskt material löpande under hela växtsäsongen. Undvik att gräva i en lerjord eller använda en jordfräs på den då det riskerar att slå sönder alla leraggregat till mjöl för då kommer den bli stenhård. Ska du gräva i lerjorden gör det när jorden har retat sig d.v.s faller lätt sönder. Ibland rekommenderas tillförsel av grov sand men det är inte alltid lyckat. Prova på en mindre del av landet först. Sandjordar har stora porer och har därför svårt att hålla vatten. Tillförsel av naturgödsel, kompost och åkerlera förbättrar jorden. Detta skall göras på våren för annars riskerar man att näringen lakas ut under vintern.

Välj rätt jord

Växt	Krav på jord	Välj
Frön och sticklingar	Lättödslad, sandblandad	Såjord
Kaktusar & fetbladsväxter	Lättgödslad, sandblandad	Såjord
Krukväxter	Normalgödslad sandblandad	Blomjord
Gröna växter inomhus	Normalgödslad sandblandad	Blomjord
Orkidéer i kruka	Mycket grov struktur kalkfattig	Orkidé jord
Träd buskar & perenner	Välgödslad, grov struktur	Plantjord/torvfri plantjord
Sommarblommor	Välgödslad fuktighetshållande	Pallkrage och kruka
Rosor, pioner m.fl.	Välgödslad lertillsats	Ros & perenner
Urnor och balkonglådor	Näringsrik, lertillsats	Pallkrage och kruka
Rhododendron, blåbär	Lågt pH, grov struktur	Rhododendron och blåbär
Barrväxter	Lättgödslad, lättkalkad	Hälften plantjord/ Rhodo jord
Gräsmatta	Normalgödslad, sandblandad	Toppdress
Växthus i bädd	Välgödslad, mullrik	Pallkrage och kruka

Som synes i "välj rätt jord" tabellen på föregående sida så finns det många olika typer av jordar att välja mellan det viktigaste är att man väljer en jord som passar både växten och platsen där växten ska bo på. Det går alltid att förbättra en jord så den får växterna att växa bättre. Här nedan finns recept på fyra jordar och vad de passar till. Du kanske även har egna recept som du vill blanda.

Exempel på växter som vill ha lägre pH = surväxtjord

Azalea	Praktpetunia ex surfinia	Ormbunke
Brunfelsia	Plumbago/Blyblomma	Spathiphyllum/Fredskalla
Gardeina	Citrusväxter	Araucaria/Rumsgam
Allaamanda	Clerodendron/Blåvinge	Palmer
Hibiscus	Diplandenja/Bägarranka	Dieffenbachia/Prickblad
Anthurium/Flamingo	Gerbera	Myrten
Bougainvillea	Hibiscus	Hortensia
Jasminium	Nerium/Olleander	

Recept Blomjord 1 liter • Torv 1 liter • Sand 1 dl

Exempel på växter som vill ha en kraftig jord med lera = Elit med lera

Krysantemum. Många grönaväxter, ex Amaryllis och andra lökväxter		
Pelargon	Ficus	Capsicum/prydnadspaprika
Margerit	Monstera	Passiflora/Passionsblomma
Dianthus/Nejlika	Banan	Plechtranhus/Philodendron
Novemberljus/Karlbergare	Fuchsia	
Solanum/Korallblad m.fl	Datura/Änglatrumpet m.fl	

Recept Blomjord 2 liter • 1,8 liter Torv/kompost • Lera 1dl • Leca 2dl • Sand 1dl

Gödsas med flytande krukväxtnäring. Leran gör att jorden håller vatten bättre så vattna något sparsammare än vanligt.

Exempel på växter som vill ha svag näring = såjord

Fröplantor	Impatiens/Flitiga Lisa
Sticklingar	Primula/Vivor
Saintpaulia	Begonia
Ampelfackla	
Cycklamen	

Recept Blomjord 1,5 liter • 1,5 liter torv/kompost • 0,5 liter Sand

Exempel på växter som vill ha en lucker jord = Såjord

Kaktus	Fetbladsväxter
Saintpaulia	Crassula
Ananas	Sedum
Guzmania/Juvelblomma	Kalanchoe
Epiphyllum/Jul och Påskakatusar	Hoya/Porslinsblomma

Recept Blomjord 1,5 liter • 1,5 liter torv/kompost • 0,5 liter Sand

Hoppas att du nu, efter att ha läst denna skrift, förstår att jorden är viktig för att det ska lyckas i trädgården och på fönsterbänken. Vill du lära dig mer så är du välkommen att besöka vår hemsida

www.rolunda.se

eller ringa oss på 018-34 42 70